

trokken denken moet van Amsterdam naar Zutphen. Menschen, geboren benoorden het IJ of in een van de noordelijke provincies, komen hier betrekkelijk weinig voor, afgezien dan van de zeelui en hun families ¹⁾).

Onderzoekingen naar den trek van de bevolking in onzen eigen tijd hebben aangetoond, waar heden ten dage de expulsiegebieden liggen. Men heeft vastgesteld, dat een breede gordel van absolute afname loopt van oost naar west langs onze groote rivieren. In aanmerking genomen het belangrijke aantal Brabanders en Gelderschen ²⁾, dat men hier aantreft, lijkt het mij niet onwaarschijnlijk, dat de trek uit dit gebied van de groote rivieren ook 100 jaar geleden al vrij sterk was en gedeeltelijk gericht naar Rotterdam. De reis- en vervoergelegenheid te water, toen van zooveel meer belang dan nu, heeft daar misschien toe meegewerkt. Men moet zich dezen gordel heel breed voorstellen, in het noorden oplopend tot de stad Utrecht, waar hij zich met een lijn, loopend over Woerden bij Zuid-Holland aansluit. Ook naar het zuiden moet men zich dien gordel heel diep doorgezakt denken, men zou er eigenlijk heel Noord-Brabant en Oost- en Zuid-Limburg toe moeten rekenen.

De hedendaagsche expulsiegordel verbreedt zich alleen zoo ver ten zuiden van het Hollandsch Diep, terwijl er een afzonderlijk expulsiegebied van Limburgsche dalgemeenten bestaat. De moderne industrie in Oost-Brabant heeft waarschijnlijk dat voormalige aaneengesloten expulsiegebied in tweeën gespleten door er zelf een kern van intensieve bevolkingstoename te vestigen.

Tenslotte nog een enkel woord over de immigratie uit het buitenland naar Rotterdam. Voor deze immigratie zijn verschillende oorzaken aan te geven. Er zijn b.v. een aantal

1) Gespecificeerd:	Katholiek	Protestant
Amsterdam	98	285
Overig Noord-Holland	59	110
Friesland, Groningen, Drente en Overijsel	45	178
2) Gelderland	286	447
Noord-Brabant	596	285
Ter vergelijking: Utrecht	67	175
Zeeland	46	200
Limburg	242	31